

Державна служба фінансового моніторингу України

НАЦІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД щодо діяльності неприбуткового сектору з метою ідентифікації, попередження та боротьби з фінансуванням тероризму (2014 – I квартал 2016 року)

Схвалено на засіданні Ради з питань дослідження методів та тенденцій у відмиванні доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванні тероризму (протокол № 21 від 08.07.2016 року)

Київ – 2016

Зміст

1. Вступ*	3
2. Загальна інформація щодо сектору неприбуткових організацій	4
2.1 Міжнародні стандарти	4
2.2 Законодавство України, що регулює діяльність неприбуткових організацій в Україні. Поняття та основні характеристики	5
2.3 Кількість неприбуткових організацій України	9
2.4 Фінансування та використання коштів неприбуткових організацій України	10
3. Типології фінансування тероризму з використанням неприбуткових організацій та практична робота державних органів	12
3.1 Типології	12
3.2 Практична робота державних органів	18
4. Інформаційні ресурси щодо виявлення осіб, пов'язаних із провадженням терористичної діяльності	20
5. Висновки та пропозиції	22

1. Вступ*

Сталий розвиток українського суспільства передбачає наявність прозорої та ефективної фінансово-кредитної системи та небанківського сектору, які захищені від зловживань щодо їх використання злочинцями для відмивання кримінальних доходів та тими, хто фінансує тероризм.

Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі - Закон) визначив правовий механізм протидії фінансуванню тероризму, у тому числі встановив превентивні норми щодо попередження використання некомерційного сектору в цілях фінансування тероризму.

Відповідно до вказаного Закону під фінансуванням тероризму розуміється - надання чи збір будь-яких активів з усвідомленням того, що їх буде використано повністю або частково:

для будь-яких цілей окремим терористом, терористичною групою або терористичною організацією;

для організації, підготовки і вчинення окремим терористом, терористичною групою або терористичною організацією визначеного Кримінальним кодексом України терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, створення терористичної групи чи терористичної організації, сприяння вчиненню терористичного акту, провадження будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроби вчинення таких дій.

Міжнародна практика та оцінка міжнародних експертів свідчить, що існують численні випадки залучення неприбуткових організацій до фінансування тероризму.

При цьому, неприбуткові організації можуть використовуватись як пряме джерело прибутку, або як прикриття для діяльності з відмивання грошей, або фінансування тероризму.

Враховуючи актуальність цього питання, цей Національний огляд має на меті дослідити оцінку загроз використання неприбуткового сектору для фінансування тероризму та надати висновки і пропозиції щодо зменшення таких ризиків.

* При підготовці Національного огляду узагальнено інформацію Держфінмоніторингу, Служби безпеки України, Міністерства юстиції України, Державної фіскальної служби України та даних з офіційного Веб-сайту Державної служби статистики України.

2. Загальна інформація щодо сектору неприбуткових організацій

2.1 Міжнародні стандарти

Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) 16 лютого 2012 року схвалено Міжнародні стандарти в сфері протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення.

Вказані Стандарти визначають вимоги щодо запобігання використанню сектору неприбуткових організацій злочинними терористичними організаціями (8 Рекомендація FATF «Неприбуткові організації»).

На Пленарному засіданні FATF, що відбулося 18-22 лютого 2013 року затверджено нову Методологію з оцінки відповідності Рекомендаціям FATF та ефективності системи протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму.

Зокрема, в Методології FATF до 8-ї Рекомендації FATF встановлено, що одним з обов'язків країн в протидії використанню сектору неприбуткових організацій злочинними терористичними організаціями є здійснення внутрішнього огляду свого сектора неприбуткових організацій, з метою виявлення особливостей і видів неприбуткових організацій, які, в силу своєї діяльності або характеристик, знаходяться під загрозою використання для фінансування тероризму або інших форм підтримки тероризму, та здійснення періодичної оцінки сектору шляхом розгляду нової інформації про потенційну уразливість сектору до терористичної діяльності.

Враховуючи глобальний характер питання боротьби з фінансуванням тероризму, Групою FATF приділяється значна увага підготовці та публікації відповідних Керівництв, Звітів та Типологічних досліджень щодо ризиків фінансування тероризму, у тому числі з прикладами щодо неприбуткового сектору, зокрема:

Типологічний звіт FATF «Фінансування тероризму» (28 лютого 2008 року);

Звіт FATF «Міжнародний передовий досвід. Протидія використанню некомерційних організацій в цілях фінансування тероризму (Рекомендація 8)» (червень 2013 року);

Звіт FATF «Ризик незаконного використання некомерційних організацій в терористичних цілях» (червень 2014 року);

Звіт FATF «Фінансування терористичної організації Ісламська держава Іраку і Леванта (ІДІЛ)» (лютий 2015 року).

Крім того, у жовтні 2015 року FATF видано Звіт «Нові ризики фінансування тероризму». Даний звіт підготовлений з метою проведення

подальшого дослідження проблеми фінансування тероризму. У ньому міститься огляд різних механізмів фінансування та практичних методів управління фінансами, використуваних терористами і терористичними організаціям. У звіті розглядаються нові вразливі місця і нові загрози фінансування тероризму, представлені іноземними бойовиками-терористами, збором коштів через соціальні мережі, некомерційні організації, новими платіжними продуктами і послугами та експлуатацією природних ресурсів.

2.2 Законодавство України, що регулює діяльність неприбуткових організацій в Україні. Поняття та основні характеристики

Пунктом 26 частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» неприбуткові організації визначені, як юридичні особи (крім державних органів, органів державного управління та установ державної і комунальної власності), що не є фінансовими установами, створені для провадження наукової, освітньої, культурної, оздоровчої, екологічної, релігійної, благодійної, соціальної, політичної та іншої діяльності з метою задоволення потреб та інтересів громадян у межах, визначених законодавством України, без мети отримання прибутку.

Відповідно до частини шостої статті 6 Закону, суб'єкт первинного фінансового моніторингу щодо неприбуткових організацій, у тому числі благодійних, зобов'язаний вживати заходів для обмеження ризику їх використання з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення, зокрема на підставі рекомендацій відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу, який відповідно до цього Закону виконує функції державного регулювання та нагляду за суб'єктом первинного фінансового моніторингу.

Крім того, відповідно до пункту 11 частини першої статті 15 Закону фінансова операція з перерахування або отримання коштів у розмірі 150 тис. грн. і більше неприбутковою організацією підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу з боку суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Крім того, наказом Держфінмоніторингу «Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму» від 03.08.2010 № 126 визначено, що оцінювання ризику за типом клієнта здійснюється також якщо:

- клієнт є неприбутковою або благодійною організацією (крім благодійних організацій, що діють під егідою міжнародних організацій);
- операція пов'язана із фінансуванням тероризму.

В цілому законодавство України з питань утворення неприбуткових

організацій встановлює наступні норми.

Відповідно до статті 52 Господарського кодексу України некомерційне господарювання - це самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку.

Частиною другою статті 53 Господарського кодексу України встановлено, що порядок створення, державної реєстрації, діяльності, реорганізації та ліквідації суб'єктів господарювання окремих організаційних форм некомерційної господарської діяльності визначається цим Кодексом та іншими законами.

Крім того, слід зазначити, що відповідно статті 83 Цивільного кодексу України юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, встановлених законом.

При цьому товариства поділяються на підприємницькі та непідприємницькі.

Так, непідприємницькими товариствами є товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками.

Особливості правового статусу окремих видів непідприємницьких товариств встановлюються законом (стаття 85 Цивільного кодексу України).

Відповідно до Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228, Мін'юст є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику, зокрема, у сфері державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців.

Пунктом 4 частини першої статті 1 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» (далі - Закон про реєстрацію) встановлено, що державна реєстрація юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців (далі - державна реєстрація) - це офіційне визнання шляхом засвідчення державою «факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, засвідчення факту наявності відповідного статусу громадського об'єднання, професійної спілки, її організації або об'єднання, політичної партії, організації роботодавців, об'єднань організацій роботодавців та їхньої символіки, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу - підприємця, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених цим Законом.

Громадські формування - це політичні партії, структурні утворення

політичних партій, громадські об'єднання, місцеві осередки громадського об'єднання із статусом юридичної особи, професійні спілки, їх об'єднання, організації профспілки, передбачені статутом профспілки та їх об'єднання, творчі спілки, місцеві осередки творчих спілок, постійно діючі третейські суди, організації роботодавців, їх об'єднання, відокремлені підрозділи іноземних неурядових організацій, представництва, філії іноземних благодійних організацій (пункт 3 частини першої статті 1 Закону про реєстрацію).

Водночас відповідно до підпункту 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 Податкового кодексу України неприбутковим підприємством, установою та організацією є підприємство, установа та організація, що одночасно відповідає таким вимогам:

утворена та зареєстрована в порядку, визначеному законом, що регулює діяльність відповідної неприбуткової організації;

установчі документи якої містять заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб;

установчі документи якої передбачають передачу активів одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду або зарахування до доходу бюджету у разі припинення юридичної особи (у результаті її ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення). Положення цього абзацу не поширюється на об'єднання та асоціації об'єднань співвласників багатоквартирних будинків;

внесена контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій.

Статтею 17 Закону про реєстрацію передбачено, що для державної реєстрації створення юридичної особи (у тому числі в результаті виділу, злиття, перетворення, поділу), крім створення центрального органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, серед переліку документів за бажанням заявника може бути подана заява про включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій за формою, затвердженою відповідно до законодавства, а технічний адміністратор Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань в день проведення реєстраційної дії забезпечує передачу до центрального органу виконавчої влади, що реалізує єдину державну податкову політику та державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування - Державної фіскальної служби України цієї заяви.

Згідно з підпунктом 133.4.6. пункту 133.4 статті 133 Податкового кодексу України до неприбуткових організацій можуть бути віднесені:

бюджетні установи;

громадські об'єднання, політичні партії, творчі спілки, релігійні організації, благодійні організації, пенсійні фонди;

спілки, асоціації та інші об'єднання юридичних осіб;

житлово-будівельні кооперативи (з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому відповідно до закону здійснено прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом житлового будинку і такий житловий будинок споруджувався або придбався житлово-будівельним (житловим) кооперативом), дачні (дачно - будівельні), садівничі та гаражні (гаражно-будівельні) кооперативи (товариства);

об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, асоціації власників жилих будинків;

професійні спілки, їх об'єднання та організації профспілок, а також організації роботодавців та їх об'єднання;

сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, кооперативні об'єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;

інші юридичні особи, діяльність яких відповідає вимогам цього пункту.

Діяльність зазначених організацій регулюють такі Закони України: «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», «Про громадські об'єднання», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про політичні партії в Україні», «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності», «Про кооперацію», «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», «Про благодійну діяльність та благодійні організації» тощо.

Також, частиною сьомою статті 23 Закону України «Про громадські об'єднання» визначено, що громадські об'єднання зобов'язані:

1) зберігати правоустановчі документи, документи, в яких міститься інформація про діяльність, яка здійснена відповідно до мети (цілей) та завдань; зберігати і регулярно оновлювати інформацію, достатню для ідентифікації згідно з вимогами закону кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) громадського об'єднання, а також надавати її державному реєстратору у випадках та в обсязі, передбачених законом. Ця інформація не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом;

2) готувати річні фінансові звіти із зазначенням детального аналізу доходів і витрат;

3) здійснювати заходи контролю, щоб забезпечити зарахування і витрачання повністю всіх коштів у спосіб, що узгоджується з цілями та завданнями заявленої діяльності громадського об'єднання;

4) забезпечити ведення обліку та зберігання не менше п'яти років усіх

необхідних облікових документів стосовно внутрішніх та міжнародних операцій, а також інформації, зазначеної у пунктах 1 і 2 цієї частини, і надавати її компетентним державним органам на відповідний запит, а також в інших випадках, передбачених законодавством.

При цьому частиною п'ятою статті 7 Закону України «Про громадські об'єднання» встановлено, що засновником громадської спілки не може бути юридична особа приватного права, якщо засновник (власник істотної участі) цієї юридичної особи внесений до переліку осіб, пов'язаних зі здійсненням терористичної діяльності, або щодо яких застосовано міжнародні санкції.

Відповідальність

Відповідно до статті 24 України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» особи, які фінансували тероризм чи розповсюдження зброї масового знищення, несуть кримінальну, адміністративну та цивільно-правову відповідальність згідно із законом.

Юридичні особи, які здійснювали фінансові операції з легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансували тероризм чи розповсюдження зброї масового знищення, можуть бути ліквідовані за рішенням суду.

Статтею 258-5 Кримінального Кодексу України встановлено кримінальну відповідальність за фінансування тероризму, зокрема фінансування тероризму, тобто дії, вчинені з метою фінансового або матеріального забезпечення окремого терориста чи терористичної групи (організації), організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, сприяння вчиненню терористичного акту, створення терористичної групи (організації), - караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до двох років та з конфіскацією майна.

2.3 Кількість неприбуткових організацій України

Станом на 1 квітня 2016 року кількість зареєстрованих органами юстиції громадських формувань за їх видами складає:

- політичних партій - 365;
- структурних утворень політичних партій - 297524;
- творчих спілок - 72;
- територіальних осередків творчих спілок - 298.

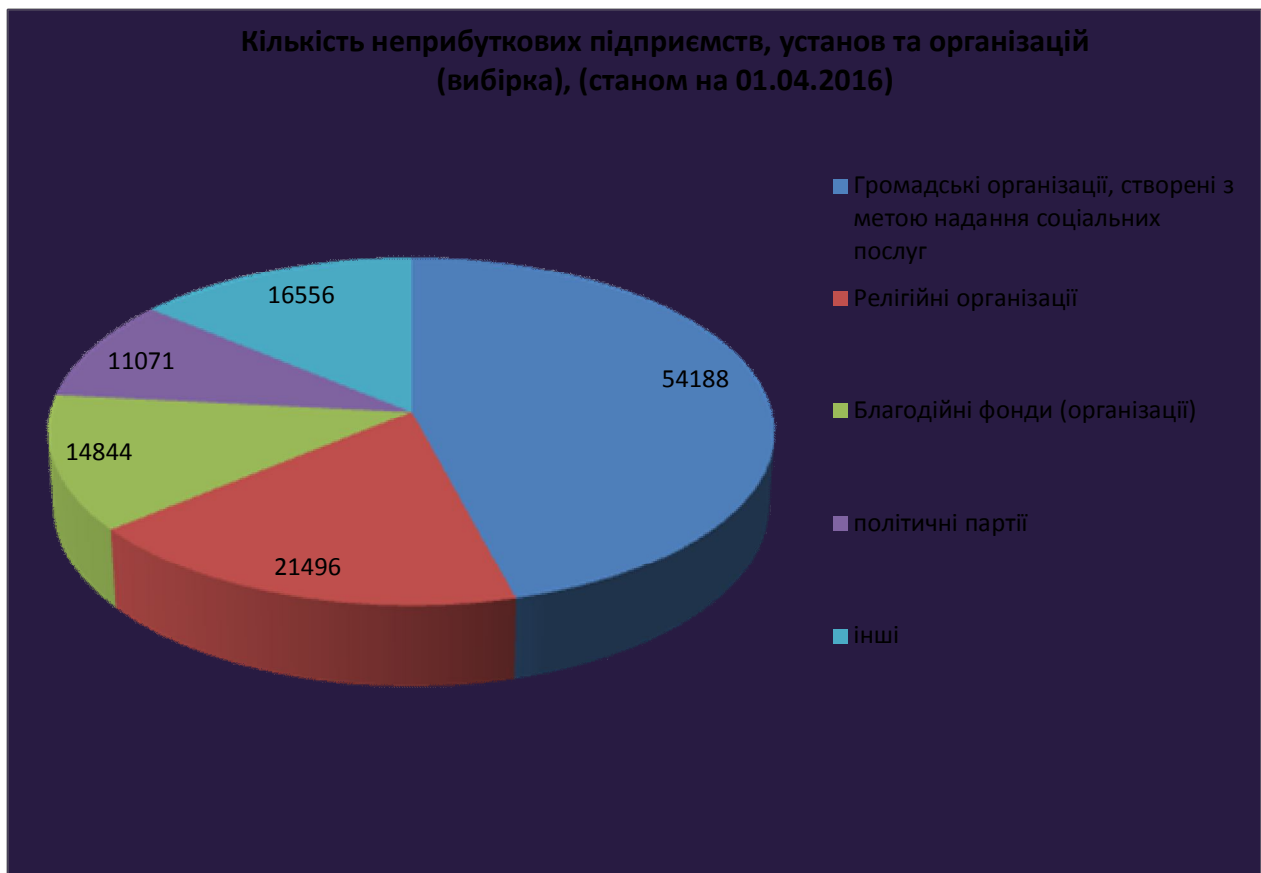
У свою чергу, в Реєстрі неприбуткових установ та організацій, що формується Державною фіскальною службою України відповідно до наказу Міністерства фінансів України від 24.01.2013 № 37, станом на 01.04.2016

zareєстровано 244520 установ і організацій, із них зокрема:

14844 благодійні фонди (організації), створені у порядку, визначеному законом для провадження благодійної діяльності;

54 188 громадських організацій, створених з метою надання реабілітаційних, фізкультурно-спортивних для інвалідів (дітей-інвалідів) та соціальних послуг, правової допомоги, провадження екологічної, оздоровчої, аматорської спортивної, культурної, просвітньої, освітньої та наукової діяльності, громадські організації інвалідів, спілки громадських організацій інвалідів та їх місцеві осередки, створені згідно з відповідним законом;

21 496 релігійних організацій, тощо.

2.4 Фінансування та використання коштів неприбуткових організацій України

Відповідно до інформації Держкомстату, для своєї діяльності громадськими організаціями у 2014 році з різних джерел було отримано 4,1 млрд. грн. Надходження від благодійності становили 1,9 млрд. грн., або 45,7% від загальної суми коштів для фінансування діяльності громадських організацій; від господарської діяльності товариств, підприємств, створених громадськими організаціями для виконання їх мети та напрямів діяльності – 510,9 млн.грн., або 12,5% від членських внесків – 454,6 млн.грн., або 11,1%.

Джерела фінансування діяльності громадських організацій у 2014 році (у процентах до загальної суми)

Нааявні кошти використані громадськими організаціями у 2014 р. на 84,4%; залишок становив 639,9 млн. грн. Найбільшу питому вагу в структурі використання коштів громадськими організаціями займали: витрати на благодійну діяльність – 26,7%, або 925 млн. грн., оплата праці – 23,2%, або 803,6 млн. грн., та оплата послуг – 17,9%, або 621,1 млн. грн.

Результати діяльності громадських організацій у 2015 році представлено у таблиці:

	Усього	У тому числі	
		керівні органи	відокремлені підрозділи
Кількість членів на обліку громадських організацій, осіб	25680733	5011360	20669373
Кількість товариств, підприємств (юридичних осіб), створених громадськими організаціями для виконання їх мети (цілей) та напрямів діяльності, од	9271	1570	7701
з них засобів масової інформації	113	97	16
Надійшло коштів, тис.грн	6316489,1	5275829,5	1040659,6
у тому числі			
з Державного бюджету України	226339,4	93107,3	133232,1
з місцевих бюджетів	160461,7	94942,2	65519,5
від членських внесків	611605,4	448001,8	163603,6
від благодійності	3712052,3	3618079,6	93972,7
від господарської діяльності товариств, підприємств (юридичних осіб), створених громадськими організаціями для виконання їх мети (цілей) та напрямів діяльності	549749,1	50155,8	499593,3
з інших джерел	1056281,2	971542,8	84738,4
Використано коштів, тис.грн	5182310,3	4204199,1	978111,2
у тому числі			
податки та обов'язкові платежі	241096,2	161511,4	79584,8
оплата праці	845999,9	445433,2	400566,7
соціальна допомога	192288,9	91163,4	101125,5
благодійна діяльність	1902970,7	1804989,3	97981,4
оплата товарів	242837,4	208534,7	34302,7
оплата послуг	899030,4	797801,9	101228,5
заходи	316749,1	294870,2	21878,9
інше використання коштів	541337,7	399895,0	141442,7

Податковий звіт про використання коштів неприбуткових установ та організацій подається за формою, затвердженою наказом Міністерства доходів і зборів України від 27.01.2014 № 85, зареєстрованим у Міністерстві юстиції

України 11.02.2014 за № 276/25053.

Неприбутковими установами та організаціями протягом січня 2014-березня 2016 рр. сплачено до Зведеного бюджету України податку на прибуток на загальну суму 87,9 млн.грн., у т.числі у 2014 році - 33,5 млн.грн., 2015 році - 48,4 млн.грн., I кварталі 2016 року - 6,0 млн. гривень.

Згідно з даними інформаційних ресурсів ДФС територіальними підрозділами аудиту протягом січня 2014 - березня 2016 рр. проведено 4,7 тис. перевірок неприбуткових підприємств, установ та організацій, за результатами яких донараховано 194 млн. гривень.

3. Типології фінансування тероризму з використанням неприбуткових організацій та практична робота державних органів

3.1 Типології

Світовий досвід

Терористичні групи використовують деякі некомерційні організації (НКО) для отримання від них матеріальних і фінансових коштів, а також для використання їх мереж і, таким чином, свідомо використовують некомерційні організації (далі - НКО) в своїх цілях. У дослідженні FATF, опублікованому в 2014 році, зазначено, що протиправне використання НКО або ризик ненавмисного залучення НКО в незаконну діяльність, виявляється в п'яти різних аспектах:

перенаправлення пожертвувань через пов'язаних осіб на користь терористичних організацій;

використання деяких керівників НКО в інтересах терористичних організацій;

зловмисне використання програм надання гуманітарної допомоги для підтримки терористичних організацій;

сприяння у вербуванні нових членів для терористичних організацій;

введення в оману і створення фіктивних НКО шляхом брехні/шахрайства.

Також, у вказаному звіті FATF зазначено, що традиційні транснаціональні терористичні організації, які в основному намагаються використовувати в своїх цілях деякі законні НКО або створювати фіктивні НКО, фігурують у великій кількості справ, що говорить про загрозу для сектора НКО.

У Звіті наводяться приклади використання НКО для фінансування тероризму.

Приклад 1. Перенаправлення коштів, зібраних благодійною організацією (джерело: Швейцарія).

Клієнт отримав на свій рахунок в Швейцарії пожертви / невеликі суми

грошей від різних людей з Німеччини. Він повідомив банку, що не зміг відкрити рахунок своєї благодійної організації в Німеччині через законодавчі обмеження, і тому використав свій особистий рахунок в Швейцарії для збору пожертвувань. Передбачалося, що ці пожертвування будуть переведені в готівку, і готівкові гроші будуть особисто привезені цією людиною в Танзанію для будівництва колодязів з питною водою. Відповідно до виписок з банківських рахунків, благодійники вказували різні призначення грошових переказів: «пожертви для НКО «Africa Fountain»», «пожертвування для благодійної організації «Streetwork»», «пожертвування для дитячого будинку в Танзанії», «пожертвування на будівництво мечеті», «пожертвування для школи з вивчення Корану» і т.д. За даними засобів масової інформації, некомерційна організація «Africa Fountain» мала зв'язки з екстремістами, що займаються терористичною діяльністю.

Приклад 2: Можливий зв'язок між іноземними бойовиками-терористами і благодійним фондом (Джерело: Нідерланди)

Влада Нідерландів відзначила, що деякі фонди (stichtingen) і НКО, що займаються, наприклад, благодійною та релігійною діяльністю, можуть мати зв'язки з іноземними бойовиками-терористами. Тверді докази фінансування тероризму поки не знайдені. Однак була встановлена непряма взаємодія і зв'язок таких юридичних осіб з іноземними бойовиками-терористами. Також було встановлено, що особи, пов'язані з зазначеними фондами, виїжджали в Сирію, маючи при собі великі суми готівки.

Пожертви надходили з іноземних держав, а потім переводилися через банківські рахунки фондів, які переслідували несхожі цілі і займалися іншими видами діяльності, але очолювалися або були пов'язані з однією і тією ж людиною. В результаті гроші знімалися з банківських рахунків, що ускладнювало відстеження їх кінцевого використання.

Також, у Звіті FATF «Фінансування терористичної організації Ісламська держава Іраку і Леванта (ІДІЛ)» (лютий 2015 року) наводиться приклад пожертвування на іноземне усиновлення від іноземних бойовиків терористів.

Приклад (Джерело: Італія)

На рахунок в італійському банку, що належить і базується в Північній Італії організації, яка займається благодійною діяльністю (наприклад, іноземним усиновленням) в Сирії, надходили готівкові вклади і грошові перекази (в основному, незначні суми) від безлічі осіб і компаній, які перебувають в Італії і Європі. Після надходження на рахунок кошти відправлялися до Туреччини, де їх знімали з рахунку для використання відповідно до останньої легітимною метою (в більшості випадків при проведенні транзакції була зазначена мета «усиновлення»).

Пізніше, з огляду на обмежену кількість переказів, розслідування виявило, що один з донорів був членом екстремістського угруповання на півночі Італії, метою якої було вербування людей для участі в насильницькій екстремістській діяльності. Фінансовий аналіз в підсумку показав, що дана людина, який пізніше загинув в боях в Сирії, скористався організацією, яка нічого не підозрювала, як

посередником для переказу коштів, які, ймовірно, були пов'язані з його терористичною діяльністю.

Український досвід

На даний час Україна входить до «зони ризику» виникнення тероризму і прямою причиною для його поширення в державі є ситуація на сході країни.

Крім цього, для України найбільш вразливою може бути діяльність прихильників терористичних організацій щодо переміщення чи «маскування» джерела походження активів, для послідуєчого їх спрямування у надійні фінансові інститути розвинених країн. Також, спостерігається тенденція збільшення зацікавленості з їх боку до фінансових установ нашої держави для використання в якості транзитних інструментів. Основним фактором, який сприяє росту активності в Україні іноземних радикальних представників, є негативні соціально-економічні умови, зокрема, це високий рівень «тінізації» економіки, налагоджені механізми «конвертації» коштів, значний рівень корумпованості суспільства, позиція фінансових установ, направлена на залучення коштів, незважаючи на їх походження.

Слід враховувати, що скоєння терористичного акту великих матеріальних витрат не потребує, тому навіть незначна фінансово-господарська діяльність юридичних чи фізичних осіб може стати його донором. Окрім цього, для терористичних організацій має велике значення щорічна компанія по збору коштів, яка проходить практично в усіх країнах, де перебувають їх прихильники. Дані активи акумулюються, заздалегідь організованими маршрутами, в безпечних фінансових установах, комерційних структурах та неприбуткових організаціях, в т.ч. країн Євросоюзу, і витрачаються за визначеними пріоритетними напрямками.

У ході розгляду системи оцінки національних ризиків фінансування тероризму необхідно зважати, що залучення фінансових потоків, котрі підтримують тероризм, мають дві складові: зовнішню і внутрішню.

До зовнішніх джерел фінансування, слід віднести надходження від:

- міжнародних екстремістських організацій;
- радикальних представників країн ісламського світу;
- держав, зацікавлених у підтримці нестабільності в Україні та розпалюванні антидержавних, сепаратистських настроїв серед радикально налаштованих прошарків населення;
- представників закордонних формувань, які підтримують учасників регіональних збройних конфліктів.

До внутрішніх джерел можна зарахувати надходження від:

- «тіньової» діяльності в сфері економіки;
- незаконного обігу наркотиків, зброї, торгівлі людьми та нелегальної міграції;

- прибічників формування серед населення антиурядових та антидержавних настроїв.

Також, виділяються наступні характерні риси фінансування тероризму: зовні прихований злочинний характер господарської і фінансової діяльності, надання законного вигляду окремим її операціям, здійснення господарських операцій, котрі не мають економічного змісту, наявність корумпованих зв'язків серед впливових осіб і представників органів влади та управління, які, переслідуючи меркантильні інтереси, приховують зміст оборудок. При цьому, банківський сектор являється основним сегментом функціонування осіб, причетних до фінансування тероризму, але не єдиним. Окрім банківських установ використовуються фонди, громадські і релігійні організації, партії, громадські рухи, комерційні установи, кримінальні структури тощо. Їх діяльність пов'язана з фінансовою підтримкою терористичних організацій, створенням прикриття для представників та наданням можливостей використання різного роду фінансових інструментів. Метою даних дій є створення позицій впливу, формування міцної матеріальної бази.

Враховуючи зазначене, Держфінмоніторингом спільно з суб'єктами державного фінансового моніторингу, а також органами державної влади, в тому числі правоохоронними органами у 2014 році підготовлено типологічне дослідження на тему «Актуальні методи, способи та фінансові інструменти фінансування тероризму та сепаратизму». Результати типологічного дослідження були затверджені наказом Держфінмоніторингу від 25.12.2014 № 170 та розміщені на офіційному веб-сайті.

У зазначеному типологічному дослідженні в розділі 1 «Ризик фінансування тероризму та сепаратизму» наведено опис характерних рис та джерел фінансування тероризму в Україні.

На даний час, найбільш поширеними інструментами в схемах фінансування тероризму (сепаратизму) є:

- надання фінансової допомоги;
- договори відступлення прав вимоги;
- купівля товарів на тимчасово окупованій території;
- використання благодійних організацій;
- підставні особи.

В ході аналізу, виявлено наступні способи фінансування терористичної (сепаратистської) діяльності:

- залучення коштів фізичних осіб для фінансування терористичної (сепаратистської) діяльності;
- перерахування грошових коштів на карткові рахунки фізичних осіб, які здійснюють терористичну (сепаратистську) діяльність;
- вимагання фінансової допомоги у суб'єктів господарської діяльності

так званими високопосадовцями «ДНР» та «ЛНР»;

- використання «конвертаційних» центрів;
- збір коштів у соціальних мережах під виглядом благодійної допомоги групою фізичних осіб;
- перерахування грошових коштів за допомогою електронних платіжних систем на адресу підставних осіб.

Водночас, у пункті «Неприбуткові організації» розділу 2 «Способи фінансування тероризму та сепаратизму» наведені ризики використання неприбуткових організацій з метою фінансування тероризму (сепаратизму), а також приклади проведених розслідувань.

Так, відповідно до наявної інформації основним (домінуючим) способом незаконного використання некомерційних організацій було перенаправлення коштів терористам неприбутковими організаціями. У секторі неприбуткових організацій є ряд взаємозалежних вразливостей, і терористичні організації намагаються скористатися цими уразливими місцями.

До особливостей неприбуткових організацій, що також можуть бути привабливими до використання в злочинних схемах, належать, зокрема: можливість накопичувати кошти через членські внески, пожертвування і так звану неприбуткову діяльність, а готівкові кошти витратити на реалізацію проектів або придбання необхідного обладнання.

Досить складно відслідковувати махінації в цій сфері, перешкоджати їм через природу таких організацій (особливо статутних функцій) та лояльну систему державного регулювання й нагляду за ними в різних країнах. Одержуючи статус благодійних і звільнившись від оподаткування, вони можуть використовуватися для територіального переміщення коштів через філії або для матеріально - технічної підтримки терористів та сепаратистів (безпосередньо або як прикриття для їхніх дій).

Банківськими установами відмічається використання благодійних, громадських організацій інших некомерційних організацій у фінансуванні тероризму та сепаратизму.

Приклад № 1.

Розпочато кримінальне провадження щодо протиправних дій службових осіб української громадської організації, які діючи у змові з невстановленими особами з числа громадян Російської Федерації, уклали з громадською організацією (РФ) договір про надання коштів у розмірі 8 млн. російських рублів. Вказані кошти надійшли на рахунок зазначеної української громадської організації і мали бути використані для проведення на території України пропагандистської роботи по дискредитації діючої влади, провокації збройних конфліктів між різними верствами населення України, розпалювання національної ворожнечі, інформаційної підтримки проведення в східних регіонах України всупереч положенням Конституції України т.зв.

«референдумів» щодо приєднання адміністративно - територіальних одиниць України до Російської Федерації.

Приклад № 2.

Правоохоронним органом розпочато кримінальне провадження стосовно громадянина РФ, який організував надходження на підконтрольні розрахункові рахунки благодійної організації грошових коштів на суму 23,9 млн. грн., що у подальшому були спрямовані на фінансування протиправних дій на території незаконно анексованої АР «Крим».

З метою залучення коштів у вигляді благодійної допомоги створюються інформаційні ресурси в мережі Інтернет, на яких публікують реквізити за якими можливе внесення таких коштів.

Приклад № 3.

Ряд осіб розмістили в мережі Інтернет інформаційний ресурс на якому пропонують мешканцям м. Харкова внесення грошових коштів для благодійної допомоги армії самопроголошеної «Харківської народної республіки» для подальшого придбання бронезилетів, зброї та амуніції революціонерам «Харківської народної республіки». Таким чином, за викладених обставин невстановлені особи вчинили дії з метою фінансового та матеріального забезпечення терористичної групи, тобто злочин, передбачений ч. 1 статті 258-5 КК України «Фінансування тероризму».

Крім того, наказом Держфінмоніторингу від 25.12.2015 № 166 за результатами Типологічного дослідження за 2015 рік «Типові інструменти, способи та механізми розміщення і відмивання кримінальних доходів» надані приклади розслідування справ, пов'язаних з фінансуванням тероризму (сепаратизму).

3.2 Практична робота державних органів

На сьогодні, одним із пріоритетних напрямків Держфінмоніторингу є діяльність, яка направлена на виявлення серед учасників фінансових операцій неприбуткових організацій, відносно яких є підозри вважати, що їх діяльність або їх фінансові операції використовуються в якості каналу фінансування тероризму та/або сепаратизму. Статистичні дані щодо направлених до правоохоронних та розвідувальних органів узагальнених та додаткових узагальнених матеріалів, які пов'язані з фінансуванням тероризму та/або сепаратизму наведено у таблиці:

Звітний період	Передано узагальнених матеріалів		Передано додаткових узагальнених матеріалів		Всього матеріалів	
	загалом	у т.ч. щодо неприбуткових організацій	загалом	у т.ч. щодо неприбуткових організацій	загалом	у т.ч. щодо неприбуткових організацій
2014	55	4	18	2	73	6
2015	39	7	9	-	48	7
I квартал 2016	1	-	-	-	1	-

При цьому, одним з найголовніших напрямків, на яких акцентує свою діяльність Держфінмоніторинг, є визначення і блокування коштів, пов'язаних з діяльністю осіб, які фінансують тероризм та осіб, які публічно закликають до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або зміни меж території чи державного кордону України.

З огляду на це, протягом 2014 року Держфінмоніторингом підготовлено та направлено до правоохоронних органів 73 матеріали (з них 55 узагальнених та 18 додаткових узагальнених матеріалів).

За 2015 рік Держфінмоніторингом підготовлено 48 матеріалів (39 узагальнених матеріалів та 9 додаткових узагальнених матеріалів) стосовно фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з фінансуванням тероризму або проведених за участю осіб, які публічно закликають до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або зміни меж території чи державного кордону України та направлено до правоохоронних органів:

- ГПУ – 2 узагальнені матеріали;
- МВС – 3 узагальнені матеріали;
- СБУ – 33 узагальнені матеріали та 9 додаткових узагальнених матеріалів;
- Служби зовнішньої розвідки (СЗР) – 1 узагальнений матеріал.

З них, за 2015 рік 45 матеріалів, підготовлені з урахуванням інформації Служби безпеки України та Міністерства внутрішніх справ України, наданої в

127 листах, з питань протидії фінансуванню терористичних та сепаратистських проявів в Україні, а також участі у протиправних діях посадових осіб органів влади та місцевого самоврядування державного і місцевого рівнів.

У переданих матеріалах:

- сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією коштів, становить 387,5 млн. грн.;
- сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з учиненням іншого злочину, визначеного КК України, становить 1 487 млн. гривень.

За результатами вжитих заходів, Держфінмоніторингом протягом вказаного періоду виявлено та заблоковано кошти за фінансовими операціями, що пов'язані з фінансуванням тероризму, а також діями, що спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або зміну меж території чи державного кордону України, на загальну суму 110 млн. грн., 715,1 тис. доларів США, 206,6 тис. євро, 3,0 млн. рос. рублів.

У свою чергу, Службою безпеки України протягом 2014-2016 років направлено до Держфінмоніторингу 208 інформувань щодо фінансових операцій, стосовно яких є підозри, що вони стосуються або призначені для фінансування тероризму.

У зазначений період зареєстровано 302 кримінальних провадження за ознаками злочинів, передбачених ст. 285-5 («Фінансування тероризму») КК України. Щодо 13 осіб судом винесено обвинувальні вироки за фінансуванням тероризму та призначено покарання у вигляді позбавлення волі терміном на 5 років, десятьом особам повідомлено про підозру. За ст. 258-4 КК України («Сприяння вчиненого терористичного акту») у зазначений проміжок часу розслідувалось 26 кримінальних проваджень, з яких п'ять обвинувальних актів відносно п'яти осіб скеровано до суду та трьом призначено покарання у вигляді позбавлення волі.

Також зареєстровано та проводиться досудове розслідування в рамках кримінального провадження, зареєстрованого за ч. 3 ст. 258 КК України відносно представників міжнародної терористичної організації «ІДІЛ», виявлено транснаціональну мережу з осередком в Україні, підпорядкованому керівництву міжнародної терористичної організації «ІДІЛ», яка забезпечує фінансування терористичної діяльності на території України.

Зокрема, в рамках кримінального провадження за ст. 258-5 КК України затримано групу громадян країни «А», які підозрюються в фінансуванні терористичної діяльності зазначеної міжнародної терористичної організації, зареєстровано 28 кримінальних проваджень, пов'язаних з діяльністю «конвертаційних центрів», оголошено 8 підозр фігурантам вказаних справ, заарештовано понад 64 млн. грн. Заблоковано на рахунках спільно з Держфінмоніторингом 16, 5 млн. грн.

У 2015 році розпочато досудове розслідування на підставі узагальнених

Держфінмоніторингу матеріалів щодо фінансових операцій, проведених за рахунком, на якому через мережу Інтернет акумулювали кошти.

За результатом здійснення процесуальних дій відключено від платіжної системи більше 250 терміналів, які функціонували на тимчасово окупованих територіях Донецької і Луганської областей, викрито протиправний механізм фінансування терористичної діяльності та сепаратистських угруповань, шляхом використання електронної платіжної системи.

4. Інформаційні ресурси щодо виявлення осіб, пов'язаних із провадженням терористичної діяльності

Зважаючи на складність виявлення злочинного використання неприбуткових організацій терористами або терористичними організаціями та залучення їх до фінансування тероризму, неприбутковим організаціям доцільно здійснювати ідентифікацію осіб під час прийняття їх як учасників (членів) таких організацій, зокрема, вкладників благодійних фондів, а також звертати особливу увагу на джерела набуття неприбутковими організаціями майна на предмет недопущення бути залученим до фінансування тероризму.

У цьому сенсі важливим є наявність інформаційних ресурсів, за допомогою яких неприбуткові організації можуть визначити причетність своїх клієнтів до тероризму.

В Україні перелік осіб, пов'язаних із провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, формується у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2015 № 966 затверджено Порядок формування переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції», яким визначено що формування переліку або внесення до нього змін здійснюється Держфінмоніторингом.

Відповідно до пункту 4 Порядку, Перелік доводиться до відома суб'єктів первинного фінансового моніторингу Держфінмоніторингом у порядку, визначеному Мінфіном та погодженому з іншими суб'єктами державного фінансового моніторингу, які відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» виконують функції державного регулювання і нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Наказом Міністерства фінансів України від 05.05.2016 № 475 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 26.05.2016 за № 772/28902) затверджено Порядок доведення до відома суб'єктів первинного фінансового моніторингу переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції, та Інструкції з унесення інформації до такого переліку.

Відповідно до пункту 3 Порядку, Перелік осіб (зміни до нього) доводиться до відома суб'єктів первинного фінансового моніторингу Держфінмониторингом шляхом його розміщення на його офіційному веб-сайті: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=126&art_id=319&lang=uk.

Перелік розміщено у файлах форматів XML та PDF за структурою та реквізитами, визначеними в Інструкції з унесення інформації до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції, затвердженій наказом Міністерства фінансів України від 05.05.2016 № 475.

ОФІЦІЙНИЙ ВЕБ-САЙТ

Відомості про реєстрацію інформаційного ресурсу

Державна служба фінансового моніторингу України

Дата: 01.07.2016

укр рус eng

Головна сторінка

Мапа сайту

Протидія тероризму : : Перелік терористів

Зміни до Переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції (згідно з даними Держфінмоніторингу)	23.06.2016
Актуальний (з урахуванням змін) перелік осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції (згідно з даними Держфінмоніторингу)	26.04.2016
Первинний Перелік осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції (згідно з даними Держфінмоніторингу)	07.10.2010

Розширений пошук

Гаряча лінія

Форми подання інформації

Перелік терористів

Перелік ризикованих країн

ДЛЯ ГРАЖДАН, ВИНУЖДЕНИХ ПОКИДАТИ СВОЄ ЖИЛИЩЕ

ЗМІ про Держфінмоніторинг

27.04.2016
Урядовий портал

Прем'єр-міністр провів нараду щодо питання повернення здобутих злочинним шляхом активів колишніх високопосадовців часів президентства Віктора Януковича

21.01.2016
Урядовий портал

Арсеній Яценюк вимагає завершити справу щодо конфіскації 1,5 млрд. доларів Януковича

16.09.2015
Українська правда

СБУ заблокувала на ринку ролі...

Одночасно варто зауважити, що окрім осіб, які внесені до переліку, підставою для виникнення підозр у суб'єктів первинного фінансового моніторингу та неприбуткових організацій можуть бути факти проведення фінансових операцій особами, зазначеними у наступних веб-ресурсах, що містять інформацію про осіб, до яких застосовані санкції Радою Європейського Союзу, Організацією Об'єднаних Націй та Сполучених Штатів Америки (в.т.ч. OFAC):

<http://www.treasury.gov/ofac/downloads/prgrmlst.txt>;

<http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/SDN-List/Pages/default.aspx>;

<http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Pages/ukraine.aspx>;

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0238&rid=1>;

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:078:0006:0015:EN:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:078:0006:0015:EN:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:078:0006:0015:EN:PDF);

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0151&rid=4>;

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0433&rid=1>;

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0477&from=EN>;

<http://eur-lex.europa.eu/legal->

content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2014_160_R_0004&from=EN;
<http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/31cfr589.pdf>;
<http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/Pages/20140716.aspx>;
<https://www.un.org/sc/suborg/en/>;
та інших інформаційних джерелах, які розміщені за такими інтернет-адресами:
<http://www.whitehouse.gov/>;
<http://www.world-check.com/>;
www.lawua.info/jurdata/dir237/dk237300.htm;
www.fbi.gov;
www.ict.org.il.

5. Висновки та пропозиції

За результатами проведеного огляду неприбуткового сектору щодо ризиків залучення з метою фінансування тероризму слід констатувати:

наявність в Україні законодавчої бази з питання діяльності підприємств та організацій неприбуткового сектору;

значну кількість в Україні та різні організаційні форми підприємств та організацій, діяльність яких є неприбутковою;

імплементацию в українське законодавство вимог Стандартів FATF щодо заходів належної обачливості до неприбуткового сектору;

здійснення заінтересованими українськими органами типологічних досліджень щодо ризиків та прикладів фінансування тероризму з використанням неприбуткових організацій;

проведення практичної роботи державних органів України з метою протидії фінансування тероризму з використанням неприбуткових організацій.

Державний сектор

Враховуючи значні ризики щодо використання сектору неприбуткових організацій злочинними терористичними організаціями заінтересовані державні органи, в межах компетенції, мають забезпечити:

- продовження здійснення заходів з виявлення фактів надання представниками міжнародних терористичних та екстремістських організацій фінансової підтримки їх прихильникам на території України, в тому числі за рахунок легалізованих доходів, одержаних злочинним шляхом, та неприбуткового сектору;

- посилення заходів з виявлення фінансових операцій та кримінального переслідування осіб, пов'язаних із фінансуванням тероризму і дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону;

- міжвідомчу координацію щодо виявлення та подальшого заморожування активів осіб, причетних до фінансування тероризму та

розповсюдження зброї масового знищення, у тому числі, що використовують неприбутковий сектор;

- продовження роботи з підготовки та підвищення кваліфікації співробітників спеціальних підрозділів правоохоронних органів, які беруть участь у виявленні, розкритті та розслідуванні фактів фінансування тероризму;

- подальше узагальнення інформації про виявлені схеми фінансування тероризму та доведення їх до відома суб'єктів фінансового моніторингу та правоохоронних органів для врахування;

- ефективну взаємодію та інформаційний обмін з компетентними органами іноземних держав і міжнародними організаціями, діяльність яких спрямована на запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Приватний сектор

Суб'єкти первинного фінансового моніторингу мають продовжувати вживати заходів для обмеження ризику використання благодійних та неприбуткових організацій з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, а також:

- проводити посилену ідентифікацію учасників операції;
- встановлювати мету проведення операцій;
- здійснювати оцінку розміру та джерел існуючих та очікуваних надходжень;

- встановлювати джерела походження і способів переказу (внесення) грошей, що використовуються в операціях;

- встановлювати пов'язаних осіб;

- подавати інформацію до Держфінмоніторингу.

У свою чергу, з метою запобігання злочинного використання неприбуткових організацій терористами або терористичними організаціями та залучення їх до фінансування тероризму, неприбутковим організаціям рекомендується:

- здійснювати посилені заходи з ідентифікації осіб під час прийняття їх як учасників (членів) таких організацій, зокрема, вкладників благодійних фондів, а також звертати особливу увагу на джерела набуття неприбутковими організаціями майна на предмет недопущення бути залученим до фінансування тероризму;

- вживати заходів з безумовного виконання частини сьомої статті 23 Закону України «Про громадські об'єднання» щодо зберігання документів та фінансового контролю.